

DE HOLLANDSCHE BUIZERDEN.

LS ik zoo eens naga, welke vogels eigenlijk het meest boffen met de thans, in werking getreden nieuwe wet, dan zijn dat, direct na de »mode« vogels (zooals meeuwen en sterntjes) ongetwijfeld wel onze roofvogels.

Tot nog toe is er nooit veel verschil gemaakt tusschen de al of niet schadelijkheid van deze groep van dieren en zijn de Rapaces steeds over één kam geschoren, zoowel uilen als valken, sperwers, kuikendieven en buizerden, de een misschien wat meer dan den ander, in kwaden reuk stonden ze allemaal, en elke vogel, die het ongeluk had, door moeder natuur, ik zou haast zeggen, misdeeld te zijn met een krommen snavel en scherpe grijpklauwen, kon er van op aan, dat er onafgebroken op geloerd werd een eind aan zijn schuldig of onschuldig bestaan te maken.

Sinds Januari dan, hebben we in Nederland onze gastvrije poorten geopend en zal weinige roofvogels het treurige lot van weleer treffen. Alleen maar twee onbevoorrechte stumperds zijn op het »zwarte lijstje« blijven staan.

Nu kan ik mij heel goed voorstellen, dat No. 1, den sperwer, dit ongeluk te beurt is gevallen, maar hoe men op de onzalige gedachte gekomen is daar het smelleken aan toe te voegen, dat niet alleen vrij sporadisch ons land bezoekt, doch ook nog maar uitsluitend een paar maanden zijn zwerftochten tot binnen onze grenzen uitstrekt, dat is mij een raadsel.

Naar mijn persoonlijke opvatting had ik er, geloof ik, als er toch twee moeten wezen, maar liever een kuikendief van gemaakt.

Doch zoo zou er meer te critiseeren zijn, laten we maar aannemen, dat de hoofdstrekking van de wet goed is.

In ieder geval is het nu gedaan, (althans *moet* het dat wezen) met de sprenkels (paalklemmen), waar meer nuttige dan schadelijke roofvogels de dupe van werden, met het kruisigen van uilen tegen boerenschuren, met het inleveren van dozijnen roofvogelpooten in den jachtijd, op elk waarvan vaak een premie was gesteld, e. m. derg.

Het ligt voor de hand, dat van de zijde der jagers tegen deze maatregelen het meest geöpponeerd is; elk rechtgeaard weidman is eenmaal dadelijk geneigd het nut van een roofvogel totaal weg te cijferen, wanneer hij in zijn jachtterrein ooggetuige is geweest van het »slaan« van een kostbaar stuk wild door zoo'n gevleugelden roover en onder de vogels, die zich nog al eens schuldig maken aan het voor den neus wegpikken van een jonge haas, konijn, fazant of patrijs, nemen de buizerden een eerste plaats in.

We kennen in Nederland vier soorten, waarvan er twee terloops even genoemd kunnen worden, n.l. *Buteo desertorum* — Steppenbuiserd en *Buteo ferox* — Arendbuiserd.

De keeren, dat deze beiden hier zijn waargenomen, zijn echter te tellen, zoodat dit tweetal voor onze Hollandsche avifauna niet van het grootste belang is.

Over blijven dan nog:

Buteo vulgaris — Gewone Buiserd en *Archibuteo lagopus* — Ruigpootbuiserd.

We zullen bij ieder een oogenblik stil blijven staan om ze wat van naderbij te bezien.

De Gewone Buiserd in verschillende streken van ons land onder diverse namen bekend zooals: Haneschop, (Friesland); Muizerd, Buis, (Z.-Holland); Muizenvalk, Blotsert, (Limburg); Cobi, (Zeeland), is een krachtig gebouwde, plompe roofvogel van ruim $\frac{1}{2}$ M. lengte. Hij heeft een korten gekromden snavel, zonder tandvormig uitsteeksel aan den bovenrand. Zijn vleugels zijn afgerond en vrij lang; met uitgestrekte wiken meet de vogel zoowat 1 M. 20. De pooten, waarvan het loopbeen bij den Gewonen onbevederd is, zijn evenals bij de valken, iets aan den korten kant en voorzien van teenen met zeer scherpe, gekromde nagels; de oogen van den buiserd zijn donkerbruin of roodbruin. Over het vederkleed zou men pagina's kunnen vullen, omdat bijna ieder individu er een ander gekleurd pakje op na houdt. De meest eenvoudigen

zijn eentonig bruin of zwart-bruin van tint, alleen de afgeronde staart, die uit 12 pennen bestaat, is aan de onderzijde wat lichter en voorzien van gegolfde dwarsstrepen. Aardig steekt de gele kleur van washuid en pooten af tegen die donker gevederde omgeving.

Een sterk contrast met dezen geheel bruinen buizerd, vormen de lichte variëteiten. Men treft er onder, die bijna voor albino door zouden kunnen gaan en tusschen die 2 uitersten nu, vindt men vogels, die de meest mogelijke kleurverdeelingen tusschen wit, bruin en zwart vertoonen, zoo ziet men er een op de foto, die den middenweg bewandelt en het bruin en wit half om half over zijn geheele lichaam verdeeld heeft.

Zooals het dier daar zit, in loodrechte houding, rustende op één poot, de andere grootendeels teruggetrokken binnen de ruime bevedering van den borst, heb ik hem wat menigmaal waargenomen op een paal of een boomstam in weiland of bosch, waar hij tijden aan één stuk onbeweeglijk in denzelfden stand kon doorbrengen om den overvullen krop en maag in de gelegenheid te stellen, rustig hun spijsverteringsfunctiën te verrichten. Wanneer hij erg »volgegeten« is, heeft hij weinig oog en oor voor zijn omgeving en zit met half toegeknepen oogen te soezen op zijn verheven plaats. Zoolang echter de krop nog niet naar alle richtingen even sterk is uitgezet, is hij geheel in actie en overziet met ware adelaarsblikken zijn jachtterrein. Zijn geliefkoosd voedsel is muizen en hij verstaat de kunst even meesterlijk als torenvalken om deze te bemachtigen.

Ongeveer op dezelfde wijze als deze laatsten, weet hij zich fladderend in de lucht staande te houden boven een bepaalde plek in een weiland, waar zich iets van zijn gading bevindt. Plotseling laat hij zich, met aaneengesloten vleugels, als een steen naar omlaag vallen, strekt even boven de aarde de vlerken weer uit, zeilt over een kleinen afstand vlak boven den grond en grijpt met wijd opengesperde klauwen zijn prooi, die, zooals ik zeide, doorgaans uit muizen bestaat.

Hij kan daar ongelooflijke hoeveelheden van verorberen en zou dan ook als op zijn menu alleen maar deze schadelijke knaagdieren voorkwamen, door ieder buitenman met een even vriendelijk gezicht ontvangen worden.

Waar echter de landbouwers niet zoozeer reden tot klagen kunnen hebben, denken de jagers daar heel anders over en beschouwen hem dikwijls, zoo niet als hun ergste vijand, dan toch als een vogel, die alles behalve welkom is op hun gepachte terreinen, waar ze meermalen gevoelig huis kunnen houden onder den wildstand.

Onwillekeurig komen we nu weer op het moeilijke chapter van nuttig of schadelijk. En alhoewel ik over het geheel genomen meer voor het eerste voel, moet ik bekennen, dat de buizerden, voor een zekere categorie van menschen, soms een ware plaag kunnen wezen, en ik kom dan ook op tegen de bewering van zoovelen, dat het betrekkelijk een *uitzondering* is, wanneer een buizerd zich vergrijpt aan een of ander stuk wild of nuttigen vogel.

Mijn overtuiging is, dat zijn nut te veel wordt overschat, dat heeft me niet alleen eigen ervaring en onderzoek van krop-maaginhoud (zowel door mijzelf als door anderen) geleerd, doch ook betrouwbare verhalen van jachtopzieners, boschbazen e. a., die meermalen getuige waren van het bemachtigen van fazanten, patrijzen, duiven, nuttige zangvogels, jonge

Ruigpootbuizerd.

hazen, konijnen, ja zelfs reekalven, hebben er wel toe bijgedragen, deze roofvogels wat hun *nut* betreft een klein beetje in discrediet te brengen.

Ook wanneer men Brehm over deze kwestie naslaat, zal men bemerken, dat toentertijd de meeningen al erg verschilden en dat in ieder geval de Förster ze liever kwijt dan rijk waren.

Ondanks dit alles, is voor mij persoonlijk de buizerd altijd een hoogst welkome verschijning en hoe meer ze mijn omgeving bevolken, hoe liever het me is.

Ik ken de omstreken van dit deel van Gelderland nog te weinig, om te weten of ze hier ook in onze uitgestrekte denne- en sparreboschen broeden. Gelegenheid is er genoeg voor en de vogels zelf heb ik hier verleden zomer al waargenomen, zoodat het niet onmogelijk is, dat ik in een van de toekomstige afleveringen van dit tijdschrift nog eens een bladzijde zal kunnen illustreeren met een welgeslaagde reproductie van een buizerdhorst.

Het vinden van een nest blijft in ons land altijd een vrij groote rariteit, vooreerst omdat ze binnen onze grenzen in kleinen getale broeden, en bovendien omdat het nest in den regel goed verscholen ligt tusschen het dichte naaldbout.

Niet altijd bouwen ze hun eigen woning, doch stellen zich evenals meer andere roofvogels nog wel eens tevreden met een oud kraaiennest, dat ze, alvorens het in gebruik te nemen, alleen maar een beetje moderniseeren.

Het is bijna uitsluitend uit takken samengesteld, van onderen uit grove, meer naar het centrum toe uit fijnere twijgjes, terwijl de flauw uitgeholde ligplaats voor de eieren meestal bekleed is met zachter materiaal, zooals mos en haren.

Het legsel bestaat uit 3—4 groenachtig wit gekleurde, bruin gevlekte eieren, die een lengte-doorsnede van 5.5 c.M. hebben.

Zoo 'n buizerdpaar kan in den broedtijd nu en dan een heel bosch in rep en roer brengen, en de stilte van het eenzame sparrewoud onophoudelijk onderbreken met hun schelle roep, die veel weg heeft van een onwelluidend kattengemauw.

Toch heeft zoo 'n groote roofvogelhorst veel aantrekkelijks, ik vond het tenminste de eenige keer, dat ik ertoe in de gelegenheid was, een heerlijk schouwspel, die groote majestueuze roofvogels met wijd uitgespreide vleugels, in ruime kringen, schroefsgewijs al hooger en hooger te zien zweven, totdat ze eindelijk zoover weggecirkeld waren, dat alleen hun doordringend »kliau», »kliau» nog bewees, dat die beide donkere schimmen, welke zich tegen den helderen hemel afteekenden, de bewoners waren van het reusachtige nest in den top van den spar, aan de voet waarvan ik mij bevond.

Wanneer de omgeving voor de dieren weer veilig wordt, komen de gemoederen tot rust, ze dalen in zweefval en zetten zich op hun horst neer of strijken in de hoogste takken van de naburige boomen.

Voor het bebroeden der eieren zorgt het wijfje, dat niet, zooals bij verschillende andere vogels, voor afwisseling haar wederhelft daarmee opknapt, doch er een eer in schijnt te stellen, die plicht alleen te vervullen.

Zijn eenmaal de 4 witte, onoogelijke roofvogelkuikens uit den dop gekropen, dan breekt pas de onstuimige tijd aan en het is dan ook geen wonder, dat ze de zware taak, die op hen rust, trachten te verlichten door alles wat leeft en wat ze kans zien te bemachtigen, te slepen naar hun nooit te verzadigen spruiten, niet alleen warmbloedigen, doch waar die voorkomen ook kikvorschen en hagedissen; zelfs met insecten stellen ze zich desnoods voor een deel tevreden. Deutsche waarnemers beweren bovendien, dat de buizerd specialiteit is in het vangen van adders, ondanks ze niet immuun zijn voor den giftigen beet.

Een treffend verhaal van een »Mäusebussard» en zoo'n »Kreuzotter» vertelt Brehm in zijn bekende vogelwerk:

»Een jachttopziener had vanaf den beganen grond een buizerd op zijn nest zien zitten, die niettegenstaande de nabijheid van zijn natuurlijke vijand er niet over dacht, van plaats te

veranderen. Dit kwam den Förster verdacht voor, hij beklom den boom, het dier verroerde zich nog steeds niet. Toen hij eindelijk de horst bereikt had, bemerkte hij, dat de buizerd dood op de eieren zat. Hij tilde het pas gestorven dier voorzichtig uit het nest en zag tot zijn ontzettende schrik in eens den onguren kop van een levende adder voor zich, waaruit telkens het onheilspellende, gespleten tongetje dreigend te voorschijn kwam. Op welke wijze hij uit den hoogen boom omlaag gekomen is, vertelt het verhaal niet, ik denk meer vallende dan klimmende. Hoe het ook zij, toen hij heelhuids beneden was, bleek hem na onderzoek, dat de buizerd eerst de slang gevangen moest hebben, deze vervolgens nog levend naar zijn nest had gedragen en dat hij daar den doodelijken beet had opgeloopen.

Als de broedtijd voorbij is en de jongen zelfstandig zijn geworden, gaan de buizerden aan het zwerven. In het najaar wordt hun aantal sterk vermeerderd door groote scharen, die van elders komen. Ze vereenigen zich dan tot koppels en het is in October en November geheel geen zeldzaamheid (vooral in het Zuiden van ons land) vluchten van vijftig stuks en meer tegelijk waar te nemen, die op den trek zijn.

Terwijl nu de Gewone Buizerd in kleinen getale in de meeste provinciën broedende is aantroffen en in alle provinciën 's herfst en 's winters zich vrij algemeen laat zien, komt een familielid van hem alleen in het koude jaargetijde ons met zijn bezoek vereeren, ik bedoel: *de Ruigpootbuiser*d.

Een paar jaar geleden, in het laatst van December, had ik eens een invitatie aangenomen om een drijfjacht in de buurt van Utrecht mee te maken.

Ondergeteekende was bij die gelegenheid zooveel als toeschouwer en zoonoodig drijver. Dit baantje heeft me altijd erg aangetrokken, niet om in korten tijd een groot aantal hazen en patrijzen te zien neerleggen, doch omdat je bij zoo'n klopjacht zoo vaak in de gelegenheid bent allerlei interessants op ornithologisch gebied waar te nemen; immers vogels, die zich bij voorkeur in kreupelhout verborgen houden en die je dus zelden te zien krijgt, worden door het helsche lawaai, dat altijd met zoo'n jagerij gepaard gaat, uit hun schuilplaatsen opgeschrikt en niet wetende, hoe aan het gevaar te ontkomen, zijn ze soms al hun zinnen kwijt en laten zich dan geheel van nabij observeeren. Daarbij komt, dat ik altijd geniet van de verhalen van jachtopzieners, die ook al snijden ze niet op, dikwijls zulke merkwaardige ontmoetingen met vogels e. a. dieren hebben; bij voorkeur zoek ik daarom het gezelschap van de onbezoldigden op.

Ook op den bewusten dag was ik op weg naar het jachtveld in minder dan geen tijd in een diepzinnig gesprek gewikkeld met een van de »penninghouders,« die wilde beweren, dat er elken dag twee groote arenden het jachtterrein onveilig maakten; eergisteren nog had hij ze beiden hoog boven het eikenhakhout zien zweven en de »veerenkransen« van patrijzen en fazanten, die hij geregeld vond, bewezen, dat ze geen stuk wild spaarden en dat het voor de jacht van het grootste belang was, zoo gauw mogelijk de beide roovers onschadelijk te maken.

Een oogenblik zag ik in mijn verbeelding mijn collectie al aangevuld met een pracht-exemplaar van *Haliaetus albicollis*, doch dan schoot me weer te binnen, dat men zoo gauw geneigd is, de vlucht van een vogel en vooral van een roofvogel te overschatten (verhalen van een uil zoo groot als een ooievaar en derg. zijn geen zeldzaamheid) en dat het

Gewone buizerd.

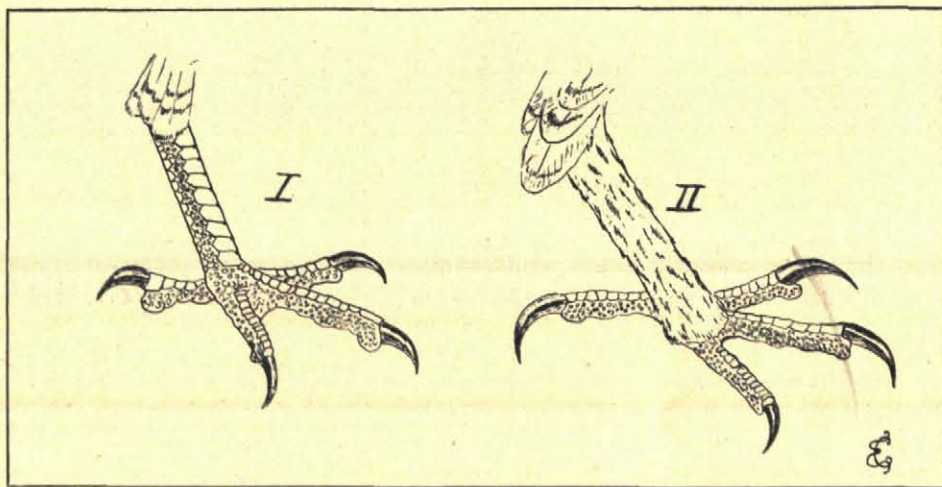
met die 2 arenden ook wel uit zou draaien hoogstens op een paar gewone buizerden....

Het eerste stuk weiland was afgejaagd.

We zouden nu een griend afdrijven. Door het geschreeuw en getimmer waren enkele fazanten en een houtsnip verschrikt opgevlogen in tegengestelde richting van de jagersposten. Opeens klonk het: »firooooo« (tire haut), direkt gevolgd door 2, 3 schoten. Ik dacht niet anders of een paar fazanten hadden het tijdelijke met het eeuwige verwisseld; doch toen we onzen neus buiten de griend staken, kwam de jachtopziener me al tegemoet loopen met één van de arenden, (de andere had net nog weten te ontkomen).

Tegelijk zag ik mijn onderstelling van zoeven bevestigd, alleen met dit verschil, dat ons slachtoffer een buizerd was met bevederde pooten tot de teenen toe, dus de Ruigpoot. In zijn gedaante stemt hij overigens verbazend veel overeen met den *Buteo vulgaris*.

Hij bereikt meestal een iets grooter lengte, zoowat 65 cM. van kop tot punt van den staart. De kleuren van het vederkleed zijn een mengsel van wit, geelwit, bruinzwart en bruin, doch evenzoo als bij den Gewonen, zijn die kleuren niet aan een vaste schakeering

Poot van Gewone Buizerd.

Poot van Ruigpootbuiserd.

gebonden. In de vlucht zijn ze gemakkelijk te herkennen aan een donkere vlek aan de onderzijde der vleugels, terwijl de staart niet die duidelijke dwarsstreping vertoont als bij den anderen.

Intusschen was ik recht verheugd met de vangst, speciaal daar ik hem mocht houden ter completeering van mijn verzameling, waarin hij tot heden nog niet aanwezig was.

Zooals ik reeds vertelde is de ruigpootbuiserd bijna uitsluitend wintergast bij ons.

Van broeden is hier in ieder geval geen sprake. Zijn eigenlijke heimat is N.-Amerika, Scandinavië, Noord-Rusland en Siberië en in beperkt aantal bewonen ze ook het bovenste puntje van Schotland.

De toendra is zijn element en daarom, al stemt hij in bijna alle opzichten met zijn naaktvoetigen collega overeen, dan moet zijn onherbergzame, boomlooze omgeving hem toch wel dwingen in enkele dingen af te wijken. Zoo is hij doorgaans genoodzaakt zijn nest op den grond te plaatsen of hoogstens in een struik van den dwergberk. Vanzelf spreekt dus ook, dat het nestmateriaal niet uit zulke dikke takken kan bestaan en dat hij uit gebrek aan beter zich tevreden moet stellen met de allerdunste twijgjes.

Ornithologen, die de steppen bezochten, ondervonden meermalen, dat de ruigpootbuiserden er de onverstandige gewoonte op na houden, de menschen te leiden naar hun horst.

Zoodra ze, op een verhevenheid gezeten, menschelijke onraad bespeuren, vliegen ze de bezoekers tegemoet en onder luid misbaar spiralen ze in ruime bochten boven hun hoofd in de richting van hun woning. Hoe dichter ze naderen, hoe onheilspellender hun angstkreten worden, totdat eindelijk de 4 tot 5 donsjongen, die over den rand van het nest gluren, de plaats aanwijzen waar het dierbare bezit is bijeengebracht.

Op echte roofvogelmanier weten de jongen zich schijndood te houden. Ze gooien zich soms een halve slag om en kunnen met ingetrokken klauwen tijden lang onbeweeglijk op den rug blijven liggen. Zelfs al worden ze uit het nest genomen, dan nog verroeren ze meest geen vin.

Het voedsel, dat hen hier gebracht wordt, bestaat in hoofdzaak weer uit kleinere knaagdieren en wat dezen buizerd vooral aan de toendra bindt, zijn de lemmingen (*myodes lemmus*), een soort woelmuis, al versmaadt hij soms ook geen wild en gevogelte, zooals sneeuw hazen en hoenders.

Ook hierin merken we dus weer overeenkomst met den gewonen buteo. Wie weet volgen de ruigpooten in den toekomst nog eens zijn voorbeeld, om bij wijze van afwisseling ook binnen onze grenzen voor instandhouding van hun geslacht te zorgen.

Het zou niet zoo onmogelijk zijn, want een jaar of wat geleden is er in de maand Juni al eens een exemplaar hier te lande bemachtigd. Misschien wordt een eventueel voornemen nu wel bevorderd door onze nieuwe beschermende wettelijke bepalingen.

Nijmegen.

G. EYKMAN.

IN DEN OBERHARZ.

Op den top van den Brocken arriveert een gewoon sterveling gewoonlijk niet „par la voie des airs” en ik kom dus wel wat „uit de lucht gevallen” wanneer ik juist daar mijn verhaal begin. Laat ik daarom maar aanstonds zeggen, dat een voetreis door den Harz zoovele herinneringen biedt, die den reiziger nooden den bergstok weg te werpen en de pen op te vatten, dat men gedwongen is, een keuze te doen. Ik wil mij dus voor ditmaal beperken tot wat mijn tochtgenoot en ik zagen op den top van den Brocken, en op den eersten dag na het bereiken van dit hoogste punt van Noord-Duitschland. En juist wat wij zagen na de afdaling bleek zoo mooi te zijn, en toch zoo weinig te liggen in het »programma» van de meeste Harzbezoekers, die ik sindsdien gesproken heb, dat ik aan een beschrijving van dat gedeelte de eerste plaats meende te moeten gunnen. Misschien kom ik er noch wel toe, ook eens wat mede te deelen over de eerste twee dagen van onze reis. De herinneringen daaraan zijn misschien nog het meest prettig en frisch, omdat de »excelsior» geest, het zoeken naar de hoogte, ons toen nog in de leden zat.

Blazend van inspanning kwamen wij 's avonds omstreeks acht uur (het was midden-Juni) den Goetheweg op, en moesten nog de laatste 300 M. afleggen, die ons van het Brocken-hotel scheidden. Hier versnelden wij onze pas, want... het reikte er kwalijk. Een groot huis als het Brocken-hotel heeft nu eenmaal ook zijn „residu”, en daar er geen gracht of Zuiderzee in de buurt is, moet het maar ergens in het bergmoeras wegzinken. Dat dit juist in de richting van den Goetheweg geschiedt, getuigt niet bepaald van eerbied voor den grooten dichter. Boven gekomen, begaven wij ons direct naar binnen, om ons boeltje neer te leggen. Daarna gingen wij naar buiten, om den zonsondergang te zien. Het was